

Salatın SSHMSSDLİ

(Əvvəli ötən sayımızda)

İbrahim ağa Səriyyə xanımı gözüylə "qonaqla görüş" işarəsini verəndə Səriyyə xanım Abdulla ağaya sarı getdi. Kərəm Səriyyə xanımı görüb halbəhal olsa da özünü tox tutmağa çalışdı. Abdulla ağa ona yaxınlaşan Səriyyə xanımın alından öpdü. Səriyyə xanımın "xoş gəlmisiniz" sözünün müqabilində "xoş günlərinizə yığışaq, mənim balam," - dedi. Kərəmə də öteri "xoş gəldin" deyən Səriyyə xanım otaqdan necə çıxdığını bilmədi. Ürəyi qəfəsədkimi quş kimi çırpınırdı. Otağına girib dərindən nəfəs aldı, yanaqları od tutub yanırdı, "bela yerdə deyiblər ey, qarğa məndə qoz var. Nə düşmüşən əl-ayağa, qız evində toydu, oğlan evinin xəbəri yox, ayıb olsun, Səriyyə xanım, biyabır elədin özünü". Heç cür öz hərəkətlərini cilovlaya bilməyən Səriyyə xanım birdən az qaldı ağlasın. "Nolub ey mənə, nolub heç Kərəmin dünya vecinə deyildi." Yenə öz-özünə, "Səriyyə xanım, nolub, sənə elçi gəliblər? Yox! Kərəm sənə nə deyib? Yox. Səni sevdiyini söyləyib? Yox! Bəs bu nə haldır, hə? Bu nə haldır?" Səriyyə xanım özünü toxtatdı.

Sakitcə stolun üstündəki şamı özünə tərəf çəkərək onun zərif söləsinə baxdı. Leylinin şamla söhbətini yadına saldı. Güləbatın bibisi bunu əzbər bilirdi. Səriyyə xanım da əzbərlətmişdi. Bir anlıq Səriyyə xanımın eşq yolunda canını fəda edən Leyliyə yazığı gəldi, az qaldı ağlasın, amma ağlamadı. Səriyyə xanım hər deyəndə gözünün yaşını tökən deyildi. O burda öz almində olduğu halda, İbrahim ağa ilə Abdulla ağa eyvanda dayanıb söhbət edirdilər:

- Maşallah, İbrahim ağa, Səriyyə xanım mələyə dönüb. Bizim Gülgöz kimi sənin də balan evlər yaşayışdır.

- Böyüyüb, ancaq boyu çıxıb, ağı elə həməən uşaq ağıdır, ata minir, qardaşıyla gülüşür, qulluqçularla öçüşür. Yaman şıltaq qız olub.

- Qız övladı ata-ana yanında ürəkli böyüyür. Allah bizi balalarımızın başının üstündən əskik eləməsin.

- Amin! Orası elədir. Əlbəttə. - İbrahim ağanın altı qaralmış gözlərində bir qüssə hiss olundu. Abdulla ağa bunu hiss etdi.

- Qızın yükü ağır olur, bilmirsən necə evə düşəcək, günü necə keçəcək, qismətinə düşən insan necə olacaq... ey, ağır olur, qız yükü, duz yükü deyiblər.

- Düz deyirsən, fikrinə şərəkəm.

- Amma bunun xifətini eləməkdənsə, onların ailə quracağı adamları tapmaq gərəkdir.

- Bu mümkün deyil. Mən Səriyyə xanımı istəmədiyini, könüllü tutmadığı bir adama ad eləməyə öldürər özünü. Mən qızımı tanıyıram.

- İbrahim ağa, mən sənə illərin dostuyam. Tacir babayam, söz fırlatmağı sevmirəm. Səriyyə xanım ürəyimə yatıb, ver onu mənim evimin yaşayışına olsun. Kərəm gözünün qarşısındadır.

İbrahim ağa bir anlıq Abdulla ağanın bu gözlənməz təklifindən özünü itirəndə də tezcə də özünü topladı:

- Mən də, özün xasiyyətini yaxşı bilirəm, yalanı sevmirəm. Səriyyə xanım mənim tək qızım, Polad da tək oğlumdur. Onları gözümdən kənara qoymaram, Kərəm yaxşı oğlandır, Allah sənə xeyrini

göstərsin. Sənə yox deməyə məcburam, çünki Səriyyə xanımı elə uzaq diyara versəm, onda gərək el-obaya, xalq arasına çıxmayam...

Abdulla ağa pərt halda:

- Könüllər evini yıxmağa bizim haqqımız yoxdur.

- Nə dediyini başa düşmədim.

- Mən o boyda yolu niyə gəldiyimi duymadınmı? Kərəm Səriyyə xanımına aşiqdir, aşiqləri ayırmaq isə günahdır.

- Səriyyə xanım hələ uşaqdır, sevginin nə olduğunu anlamaz.

- Səriyyə xanımın on səkkiz yaşı var, İbrahim ağa, - Abdulla ağa söhbəti yumşaltmağa çalışdı. - Mən hazırlıqlı gəlmişəm. Gəl bir toy burda çaldıraq, gəlnimi aparım gedim...

- Mümkün deyil, Abdulla ağa. Mən gözümlə ağrı-qarası tək qız balamı uzağa vermərəm, verə bilmərəm, vəssalam.

Abdulla ağa daha heç nə demədi. Onlar otağa daxil olanda Kərəm atasının halından başa düşdü ki, söhbət baş tutmayıb. Həmişə gələndə İbrahim ağanın evində qonaq qalan Abdulla ağa karvansarayə qayıtmaq üçün ev sahibindən icazə istəyəndə İbrahim ağa qoymadı:

- Bura sənə də evindir. Qardaş evini qoyub karvansarayda qalmaq mənə ayıb olar.

Abdulla ağa yenə heç nə demədi, çay gətirdilər, yenidən heç nə olmamış kimi olub keçənlərdən söhbət düşdü. Güləbatın xanımına əri Səlim bəy evlərinə getdi. Kərəm

oturduğunu görəndə birtəhər oldu: "bala, vallah, bu sevdə baş tutası sevdə deyil. Səriyyə xanım qəribəliyə dözməz, Səriyyə yüyən tutmayan atdır, onu ipə-sapa yatırmaq mümkün deyil, o başqa tərbiyə almış qızıdır. Mənim qızım ərköyün böyüyüb. Səriyyə sənənin tayın deyil. Sən ağıllı oğlansan, tərbiyəlisən, savadlısan. Sənə deyər də bilmərəm ki, Səriyyə xanımı istəyir-sənsə burda qal. Bu da mümkün deyil, qururuna toxuna bilmərəm, sənənlə könül alveri edə bilmərəm, amma sənənlə Səriyyənin birləşməsinə etiraz edə bilərəm. Mənim haqqımdır, ata kimi etiraz edim. Sən qəlbəndə İbrahim əmini söyəcəksən, bilirəm. Sən elə-belə atanı bura götürməmişən. Demək, sən Səriyyədən də nə sə könül görmüşən. Mən dünya görmüş adamam, Səriyyə içəri girib sizə xoş gəldin deyəndə mən qızımın halını gördüm, onda anladım ki, Səriyyə xanım daha uşaq deyil, Səriyyə xanım böyüyüb, Səriyyə xanım bəlkə də kimsəyə artıq könül də verib. Kaş o könül verdiyi insan sən olmayaydın. Kaş ki, kaş ki... Abdulla ağa kimi bir dostu itirmək ölümdən də bərtərdir mənə, yox dedim ona, rədd elədim onun təklifini, amma bütün gecəni də yatmadım, necə olacaq bu işin axırı, necə olacaq, necə? Oturma belə dərddi. Mən yaxşı bilirəm oxun daşa dəydiyi zaman çəkilən ağrını".

İbrahim ağa yarımçıq sevgi dastanının qəhrəmanıydı. O da bir zaman Fətəli xanın qardaşı qızı Firəngiz xanımı sevdi.

- Niyə gülməli gündə oluram ki? - Səriyyə xanım hirslandı.

- İki dost sənə kimi bir zay qızın ucbatından illərlə kəsdiqləri çörəyə qarşı çıxacaq.

- Onda verin mənə Kərəmə, pis oğlan deyil ki.

- Kərəm yaxşı oğlandır, amma sənə ona verə bilmərik.

- Niyə, ana? - Səriyyə xanım kövrəlmişdi, yerindən qalxaraq otaqdan çıxdı. Göz yaşları içində həyətə düşdü. Kərəmi tut ağacının altındakı kötüyün üstündə oturmaş görüb nə geri qayıda bildi, nə də irəli gedə bildi. Quruyub yerində qaldı.

- Sabahın xeyir, Səriyyə xanım.

- Sənə də, Kərəm.

- Səriyyə xanım...

- Nədir Kərəm?

- Mən...

- Sən mənə kimi aciz deyilsən, haqqını tələb edə bilirsən. Mən isə yox, yox, başa düşürsən yox... Niyə? Çünki mən... mən...

Səriyyə xanım əllərini ətrafa açdı. Sanki havası çatmırdı. Birdən pilləkənləri düşüb ayaqyalın bağa tərəf qaçdı. Kərəm onun arxasınca gedə bilməzdi. İbrahim ağa bir az əvvəl təkrar bağa sarı getmişdi. Abdulla ağa isə Poladla birlikdə atların yanında idi. Ərik ağacının altında dayanmış İbrahim ağa qızının ayaqyalın bağa tərəf qaçdığını görəndə birtəhər oldu. Səriyyə xanım öz-özünə danışa-danışa gedirdi. Həyatından, Allahından etdiyi gileyləri eşidəndə İbrahim ağanın

UZAQ YOLLARIN SEVGİ DASTANI

(hekayə)

Bir-birinə aşiq bu iki insan nələr çəkdi, nələr yaşadı, vermədi atası onu İbrahim ağaya, keçmiş qan davasının əzabını İbrahim ağa çəkdi... Aldılar qızı onun əlindən. Firəngiz bu ayrılığa dözmədi, özünə qəsd elədi, özünü örpəyi ilə ağacdən asdı. İbrahim ağanın sinəsi qana döndü... İllər keçər də İbrahim ağanın yaralı sinəsi hələ də Firəngizdən söz düşəndə göyür-göyür göynəyir.

İbrahim ağa bağı qapısına sarı yollandı, sanki Kərəmlə üz-üzə, göz-gözə gəlməkdən qorxurdu, çəkiniirdi. Səriyyə xanımın bu məsələyə münasibətini də içində dər eləmiş İbrahim ağa bağı lap yuxarı başında hasara söykənib durdu. "Qız da Kərəmə aşiqsə necə olacaq bu işin axırı? Mən necə onu götürüb dünyanın o biri başına atım? Könlüm istəyəndə, bir başım ağrıyanda qızımı yanımda görməsəm mən özüm də ölərəm axı..." Fikirilər içində üzgün halda evə döndü. Artıq yuxudan oyanmış Abdulla ağa onu görəndə başa düşdü ki, İbrahim ağa odla su arasında qalıb. İbrahim ağa tufana düşüb, dəryada boğulur. Bir anlıq ona yazığı gəldi, bir anlıq özünü onun yerində hiss etdi.

* * *

Səriyyə xanım biləndə ki, Kərəm ona elçi düşüb, könüllü qanadlandı, amma anası deyəndə ki, atası qəti sürətdə razı olmayıb, inildədi. Həmayıl xanım bu iniltini qulaqları ilə eşitdi, təəccüblə:

- Qız, olmaya sən də bu sevdadan?

Səriyyə xanım yanı qorxu, yanı həyəcan içində, "yox, ana, bu hardan ağlına gəldi," - dedi və dediyinin də əksi olaraq "bizi heç adam yerinə qoyan, fikrimizi soruşan var ki..." - dedi. Həmayıl xanım:

- Başa düşmədim, sən kimsən ki, fikrini soruşaq.

- Necə yəni, mən adam deyiləm?

- Adamsan, amma uşaqsan, sən nə qanırsan ailə nədir?

- Lap yaxşı qanıram.

- Qanırsan, onda lap yaxşı. Qan, anla, başa düş ki, bizim uzaq ellərə veriləsi qızımız yoxdur, lap gözümlərimizin işığı olsa belə.

- Deyirəm də, istədiyiniz kimi bizi alıb satırsınız, yazıq Leyli.

- Hansı Leylin danışırsan, ay qız? Kimdir o Leyli?

Səriyyə xanımı gülmək tutdu. Həmayıl xanım hirslandı:

- Gül, gül, gülməli gündəsən.

dalağı sancdı. "Qız Kərəmə aşiq olub. Qızın ağı gedib. Bu da mənim taleyim. Firəngiz xanım özünü asdı. Bu da mənə məcbur edəcək özümü asım"...

İbrahim ağa qızının arxasınca getdi. Səriyyə xanım bağı qurtaracağından birdən-birə dayandı, ətraf nəzər salanda ondan beş-on addım aralıda dayanmış atasını gördü. İbrahim ağa sakitcə ona yaxınlaşıb yalın ayaqlarına nəzər saldı, dinməzəcə çıxarılını çıxarıb ona sarı atdı:

- Ayağıma soyuq olar.

Səriyyə xanım qəfildən yerindən qopub atasının üstünə atıldı, sinəsinə sıgınıb hönkürdü. İbrahim ağa əzizi ölmüş adam kimi inildədi.

- Mən başıma haranın külünü töküm.

- Ata, mən sənənin yanındayam, tək sən fikir eləmə...

Səriyyə xanım həmişəki kimi onun sinəsinə sıxılıb uzun müddət ondan ayrılmadı...

* * *

Kərəmgilin karvanı gedəndən beş ay sonra Abdulla ağa İbrahim ağaya məktub yazdı, hal-əhval sordu, Kərəmin Şama getdiyini yazdı. Səriyyə xanımın ayrılığında iki ay xəstə yatdığını, həkimlər onun dərini dağıtmaq üçün səyahətə çıxmasını məsləhət gördüyünü yazdı. Səriyyə xanımı soruşurdu.

İbrahim ağa Səriyyə xanımın o gündən birdən-birə böyüdüyünü, o şıltaq, dəcəl Səriyyə xanımdan əsər-ələmət qalmadığını yazmadı ona. Səriyyə günü-gündən şam kimi əriyirdi, gözləri qüssədən sanki sönmüşdü. Yaza bilmədi. İbrahim ağa əzab çəkirdi. İbrahim ağa qızının üzüntüsünə dözə bilmirdi, Firəngiz xanımın taleyini yaşamasını istəmirdi. Bir axşam Polada bir məktub verdi və onu Kərəmə çatdırmasını tələb etdi. Kərəmlə Polad dost idilər. Polad onun Şamda olduğunu bildirdi.

Yeddi aydan sonra İbrahim ağa Kərəmin evə döndüyünü eşidib karvanları qoşdurdu. Səriyyə xanımı karvana otuzdurub Poladla birlikdə Şəkiyə yola saldı...

...İllər keçəcək, Səriyyə xanımın Kərəmin iki oğlu və bir qızı İbrahim ağanın yanına gələcək, İbrahim ağa Səriyyə xanımın qızı Süsəni özü gəlin köçürəcək, hər gün bacısı Güləbatın xanımın qapısından keçəndə xəbər tutacaq, qızının ətrini ondan alacaq, iki könül evini yıxmadığı üçün şükürlər edəcək...